

ASKER KİŞİLERE TEBLİGAT

Dr. Taylan Özgür KİRAZ *

Murat YAMAN **

1. GENEL OLARAK

Tebliğat, uluslararası metinlerde, TC Anayasası'nda ve yargılama kanunlarında temelini bulan¹ ve en eski yargılama ilkelerinden biri olan "*hukuki dinlenilme hakkı*"nın² korunması bakımından ayrı bir önem taşır. Tarafların da yargılamadan ve yapılan işlemlerden mahkemenin bildirimi sonucu haberdar edilmeleri kural olarak tebliğat ve davetiye yoluyla olur. Tebliğatın, tebliğatı düzenleyen normlara aykırı şekilde yapılmış olması, aynı zamanda bilgilendirme hakkının ve bu bağlamda hukuki dinlenilme hakkının ihlâli anlamına gelir. Yargıtay'ın da pek çok kararında zikrettiği üzere -her ne kadar doğrudan "*hukuki dinlenilme hakkı*" tabiri kullanılmasa da- tebliğat eksikliğinden kaynaklanan bozma gerekçelerinde; iddia ve savunma hakkının ihlâl edildiği, taraf teşkilinin gerçekleşmediği ve davanın dinlenilme şartına uygun davranılmadığı hususlarına yer verildiği görülmektedir.³

Tebliğat Kanunu'nun 10. maddesi uyarınca, tebliğatın muhatabına yapılmaması halinde, geçerli bir tebliğattan bahsetmek mümkün değildir. Kural bu olmakla birlikte, Kanunkoyucu, bazı durumlarda tebliğatın muhatabı dışında Tebliğat Kanunu'nda belirtilen yetkili

* Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlisi.

** Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Tetkik Hakimi.

¹ Örneğin bkz., *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, m. 6; Anayasa m. 36; HUMK m. 73.

² Geniş bilgi için bkz., Özekes, *Muhammet, Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı*, Ankara 2003; Pekcanıtez, Hakan, "Medeni Yargıda Adil Yargılama", *İzmir Barosu Dergisi* 1997/2, s. 35-55; Pekcanıtez, Hakan, *Hukuki Dinlenilme Hakkı, Seyfullah Edis'e Armağan*, İzmir 2000, s. 753-791.

³ Bkz., Özekes,, s. 95, 98- 99.

kimselere yapılması halinde de geçerli bir tebligattan bahsedileceğini hüküm altına almıştır. Kendisine tebligatı alma yetkisi verilen bu kimselere yapılan tebligat geçerli olup, muhatabına yapılmış sayılır.⁴

Tebligat Kanunu uyarınca, tebligatı almaya yetkili kılınan kimşeler şunlardır: Muhatabın vekili, kanuni mümessili (m. 11), tüzel kişilerin yetkili mümessili (m. 12), tüzel kişilerin memur ve müstahdemleri (m. 13), muhatap asker kişi ise kıta komutanı ve müessese amiri gibi en yakın üst veya nöbetçi amiri, nöbetçi subayı (m. 14), muhatap ile aynı konutta oturan kişiler veya hizmetçisi (m. 16), muhatap belli bir yerde veya evde meslek ve sanat icra ediyor ise bu kişinin memur veya müstahdemi (m. 17), muhatap otel, hastane, tedavi veya istirahat evi, fabrika, okul, öğrenci yurdu gibi içine serbestçe girilemeyen veya arananın kolayca bulunması mümkün olmayan bir yerde bulunuyorsa, o yeri idare eden veya muhatabın bulunduğu kısmın amiri (m. 18), muhatap tutuklu veya hükümlü ise, bulunduğu müessese müdür veya memuru (m. 19), muhatap avukat ise kâtibi veya stajyeridir (m. 37).

Aşağıda, tebligatın muhatabına yapılması kuralının istisnalarından biri olan asker kişilere tebligat bahsi üzerinde durulacaktır.

II. ASKER KİŞİ KAVRAMI

Asker kişilere tebligatın düzenlendiği Tebligat Kanunu'nun 14. maddesinde, astsubay ve erat dışındaki asker kişilere açıklık getirilmemiş, genel olarak "*askeri şahıslara*" yapılacak tebligattan bahsedilmiştir. O itibarla, öncelikle maddede bahsi geçen asker kişi kavramından ne anlaşılması gerektiğinin ortaya konulması büyük önem arz etmektedir.

Ordu içerisinde özellikler arz eden, sivil hayat ve bu hayatın getirdiği özgürlükler ile tam olarak bağdaşması mümkün olmayan disiplin anlayışı çerçevesinde Silahlı Kuvvetleri oluşturan personel, bir başka ifadeyle asker kişiler bazı özel kurallara tâbi kılınmıştır.⁵

1982 Anayasası'nın "*Askeri yargı*" başlıklı 145, "*Askeri Yargıtay*" başlıklı 156 ve "*Askeri Yüksek İdare Mahkemesi*" başlıklı 157. maddelerinde yer alan asker kişi kavramının yasal içeriği, 211 sayılı TSK İç Hizmet

⁴ Yılmaz, Ejder/Çağlar, Tacar, Tebligat Hukuku, 3. Bası, Ankara 1999, s. 366.

⁵ Yaman, Derya/Yaman, Murat, Askeri Yargı ve Adli Yargı Arasındaki Görev Sorunları, Ankara 2001, s. 62.

Kanunu'nun 3., 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 3 ve 4. , 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu'nun 10. ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 20. maddelerinde, her bir kanunun uygulanması dikkate alınarak farklı tarzda belirlenmiştir.⁶

“Askerler ve Rütbelere” başlıklı 211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun 3. maddesinde göre; asker kişiler, er, erbaş (uzman veya uzatmalı çavuş ve onbaşılar dahil), astsubay, askeri öğrenci, askeri memur ve subaydır.

Asker kişilerin belirtildiği ikinci yasal düzenleme, 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nda yapılmıştır. Bu Kanun'un 18.06.1972 gün ve 1596 sayılı Kanun ile değişik 10. maddesine göre,⁷ bu Kanun'un uygulanmasında;⁸ muvazzaf asker olan subaylar, askeri memurlar, askeri öğrenciler, astsubaylar, erbaş ve erler, askeri hizmette bulundukları sürece yedek askerler, Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, askeri işyerinde çalışan iş kanuna tâbi bulunan işçiler, rızası ile Türk Silahlı Kuvvetleri'ne katılanlar, askeri yargı organlarınca tutuklanmış veya hapsedilmiş veya askeri makamlarca muhafaza altına alınmış veya gözaltı edilmiş kişiler asker kişi sayılırlar.

Askeri idari yargının görev alanını belirlemede kullanılan asker kişi kavramı ise, 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 20. maddesinde düzenlenmiştir.⁹ Bu kanunun uygulanmasında asker kişiden maksat; Türk Silahlı Kuvvetleri'nde görevli bulunan veya hizmetten ayrılmış olan subay, askeri memur, astsubay, askeri öğrenci, uzman çavuş, uzman jandarma çavuş, erbaş ve erler ile sivil memurlardır.¹⁰

⁶ Aydınalp, Sezai, “Asker Kişilere Tebligat Yapılması”, *T.N.B.H.D.*, S. 1994/82, s. 30.

⁷ Değişiklikten önce Askeri Muhakeme Usulü Kanunu adına taşıyan Yasa'nın 1. maddesinde asker kişiler; muvazzaf askeri şahıslar, askeri hizmette bulundukları sürece yedek askeri şahıslar, askeri mektep talebeleri, kanunen ciheti askeriyece tevkif ve hapsedilmiş yahut nezaret altına alınmış olan askeri ve sivil şahıslar, rızaları ile orduya intisap edilmiş siviller şeklinde sayılmış, bu tanımlamanın içerisine mevcut uygulamadaki sivil personel ve askeri işyerinde çalışan işçiler dahil edilmemiştir (Kantar, Baha, *Ceza Muhakemeleri Usulü*, 1. Kitap, Ankara 1957, s. 7).

⁸ Özbakan,, Hulusi, *Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu*, Ankara 1999, s. 80- 83.

⁹ Sunay, Süheyla Şenlen, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Görev Kriterleri*, İstanbul 1996, s. 107- 131.

¹⁰ Yaman, Murat, *Açıklamalı-İçtihatlı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu*, Ankara 2006, s. 34- 38.

Askeri kişi kavramının yasal içeriği, askeri ceza hukuku anlamında 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 3 ve 4. maddelerinde belirlenmiştir.¹¹

1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun¹² 26.03.2000 gün ve 4551 sayılı Kanun ile değişik 3. maddesine göre; askeri şahıslar, mareşalden asteğmene kadar subaylar, astsubaylar, Milli Savunma Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, uzman jandarma ve uzman erbaşlar, erbaş ve erler ile askeri öğrencilerdir.

Maddenin değişiklikten önceki halinde, asker kişiler, mareşalden (büyük amiralden) asteğmene kadar subaylar ile kıdemli başçavuştan ere kadar erat, bilumum askeri memurlar, askeri adli hakimler ve müstahdemler ve askeri talebeler şeklinde düzenlenmiştir. Bu değişiklik ile astsubaylar, erat kavramı dışına çıkarılmış,¹³ askeri memurlar sivil personel çatısı altına alınmış, uzman jandarma ve uzman erbaşlar ise erbaş kavramından ayrı olarak maddede sayılmıştır.

Tebliğat Kanunu anlamında, asker kişiden ne anlaşılması gerektiği konusunda, kanunda açık bir düzenleme mevcut değil ise de; Tebligat Kanunu'nun 14. maddesinin gerekçesinde, bu maddedeki askeri şahıs kavramının Askeri Ceza Kanunu'nun 3. maddesinde gösterilen kimse-leri ifade edeceği belirtilmiştir.¹⁴

Tebliğat Kanunu'nun 14. maddesi hükmünün uygulanabilmesi için, tebligat yapılacak kimsenin, tebligatın yapılacağı zaman diliminde asker kişi sıfatını haiz olması şart ve yeterlidir.¹⁵ Dolayısıyla, tebligatın yapıldığı tarihte –örneğin terhis edilme gibi– her herhangi bir nedenle asker kişi sıfatının kaybedilmiş olması halinde, Tebligat Kanunu'nun 14. maddesine göre yapılmış tebligat geçersiz olacaktır. Aynı şekilde, tebligat tarihinde asker kişi sıfatını taşıyan bir kimseye (er veya erbaş), Tebligat Kanunu'nun 14. maddesi hükmü yerine genel hükümler

¹¹ Erman, Sahir, *Askeri Ceza Hukuku, Umumi Kısım ve Usul*, 7. Bası, İstanbul 1983, s. 75.

¹² Özbakan, Hulusi, *Askeri Ceza Kanunu*, Ankara 1990, s. 20, 21; Çelen, Orhan, T.S. K. İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği, *Askeri Ceza Kanunu, Disiplin Mahkemeleri Kanunu, T.S. K. Personel Kanunu*, Ankara 2000, s. 266, 267.

¹³ Çelen,-TSK, s. 267.

¹⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, C: 6, Devre: XI, İçtima: 1, .Sayısı: 129 (Muşul, Timuçin, *Tebliğat Kanunu*, 3. Bası, İstanbul 2005, s. 30- 31).

¹⁵ Demirağ, Fahreddin, "Ceza Yargılamasında Tebligat Sorunları", *Askeri Yargıtay'ın 85. Kuru,luş Yıldönümü Sempozyumu Dergisi*, Ankara 1999, s. 364.

uyarınca yapılacak tebligatın geçerli bir tebligat olduğundan da bahsedilemeyecektir.¹⁶

Bu bağlamda, Tebligat Kanunu'nun 14. maddesinde bahsi geçen askeri kişi kavramı içerisinde mütalaa edilen Silahlı Kuvvetler personelinin kimler olduğu ve bu sıfatlarını ne zaman kazanıp kaybettiklerinin ortaya konulabilmesi açısından, asker kişilerin şu başlıklar altında incelenmesi uygun olacaktır.

A. Subaylar

211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun 3. maddesine göre; subay, hususi kanuna göre Silahlı Kuvvetler'e intisap eden asteğmenden mareşale(büyük amirale) kadar rütbeyi haiz askerdir.¹⁷

Subay rütbeleri, 926 sayılı TSK Personel Kanunu'nun 29. maddesinde sayılmış olup; bunlar, asteğmen, teğmen, üsteğmen, yüzbaşı, binbaşı, yarbay, albay, Tuğgeneral(Tuğamiral), Tümgeneral(Tümamiral), Korgeneral(Koramiral), Orgeneral (Oramiral) ve Mareşal (Büyük Amiral), şeklinde sıralanmıştır. Buna göre; Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bünyesinde çalışmakta olup,¹⁸ belirtilen rütbeleri hak ederek taşıyan her kişi, subay ve dolayısıyla da asker kişi sıfatını haizdir.¹⁹

Subay tabirine, yedek subay okulundan mezun olanlar da dahildir. Zira, bu okullardan çıkarak asteğmen rütbesinde orduya katılanlar da muvazzaflık hizmeti görürler.²⁰

Subaylık dolayısıyla da asker kişi sıfatı, yedek subaylar için asteğmen, diğer subaylar için ise teğmen rütbesinin kazanılmasından itibaren başlar.²¹ Harp okulları ile fakülte ve yüksek okulları bitirme ve yedek subaylıktan, sivil kaynaktan veya astsubaylıktan geçme yollarından biriyle subay olmak mümkündür. Ayrıca, 21 Haziran 2001 tarihli *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe giden 4678 sayılı Kanun ile

¹⁶ Y. 2. H.D., 5.4.2004, 3419/4319 (Yılmaz,/Çağlar, s. 433).

¹⁷ Aydınalp, s. 34; Yaman,/Yaman, s. 65- 67; Sunay, s. 116-117; Yaman, s. 34-35; Özbakan, Hulusi, *TSK İç Hizmet Kanunu*, Ankara 1987, s. 59 vd.

¹⁸ Sunay, s. 116.

¹⁹ Yaman,/Yaman, s. 66.

²⁰ Erman, s. 80.

²¹ Özbakan,-İç Hizmet, s. 60, 61.

TSK kadrolarına dahil edilen sözleşmeli subaylar da sözleşmelerinin imzalanması tarihi itibarıyla asker kişi sıfatını kazanırlar.²²

Subaylık statüsü, terhis, istifa, emeklilik, Silahlı Kuvvetlerden çıkarılma sözleşme feshi gibi TSK'dan ilişik kesilmesi veya ölümle sona erer.²³

B. Milli Savunma Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri Kadro ve Kuruluşunda Çalışan Sivil Personel

211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun 115. maddesine göre sivil personel, sivil memur, müstahdem, müteferrik müstahdem ve gündelikçi sivil personelden ibaret olup, sorumluluk, hizmetlerin ifası ve disiplin bakımından, askerlerin tâbi olduğu cezai müeyyidelere tâbi tutulurlar. Ancak maddede yer alan bu tâbirler, eski kanunlarda geçen istihdam şekillerini ifade etmektedir. Bugün 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4. maddesinde yazılı dört istihdam şekli dışında memur çalıştırılmamaktadır. Bunlar, memur, sözleşmeli personel, geçici personel ve işçiden ibarettir.²⁴ Halen Silahlı Kuvvetler'de istihdam edilen sivil personel de bu usule uyulmaktadır.

Bunun dışında her ne kadar günümüzde bu şekilde istihdam yok ise de; 211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun 3. maddesinde, *"İdari işlerde, fen ve sanat kollarında vazife gören ve kanuna göre subaylara muadil ve özel bir silsileye tâbi bulunan asker"* şeklinde tanımlanan askeri memurlar da sivil personel içerisine girmektedirler.

Buradaki sivil personel deyimi ile sivil kişiler değil, Milli Savunma Bakanlığı veya TSK kadro ve kuruluşunda çalışan ve her hangi bir rütbe taşımayan sivil statüdeki kimseler kastedilmiştir.²⁵

1602 sayılı AYİM Kanunu'nun 20. maddesinin aksine,²⁶ 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 3. maddesinde *"sivil memur"* değil, *"sivil personel"* tabirine yer verilmiştir. Dolayısıyla, askeri işyerlerinde İş Kanunu'na tâbi olarak 657 sayılı Kanun'un 4. maddesinde yazılı dört

²² Yaman, s. 35.

²³ Sunay, s. 117; Yaman, s. 35; Aydınalp, s. 35; Özbakan,-İç Hizmet, s. 75.

²⁴ Polatcan, İsmet, *TSK İç Hizmet Kanunu*, Ankara 1987, s. 380.

²⁵ Yaman,/Yaman, s. 74.

²⁶ Sunay, s. 129.

istihdam şekline birine istinaden çalışan işçiler de Tebligat Kanunu anlamında asker kişi sayılırlar.²⁷

Askeri memur, memur (sivil memur), sözleşmeli personel, geçici personel veya işçi olarak istihdam edilen sivil personel, Milli Savunma Bakanlığı ve TSK kadro ve kuruluşlarında görev yaptıkları sürece asker kişi sıfatını taşırlar. Meslekten çıkarılma, emeklilik gibi herhangi bir nedenle görevden ayrılmaları veya sözleşmelerinin feshi halinde, bu sıfatları ortadan kalkar.²⁸

C. Astsubaylar

1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun değişiklikten önceki 3. maddesi incelendiğinde, astsubayların, *"kıdemli başçavuşluktan ere kadar erat..."* denmek suretiyle erat içerisinde mütalaa edildiği görülecektir. Bu nedenle, Tebligat Kanunu'nun 14. maddesinde, astsubay *"erat"* kavram içerisinde değerlendirilmiş ancak tebligat hukuku açısından farklı bir statüde düzenlenmiştir. Bilahare, Askeri Ceza Kanunu'nun 26 Mart 2000 gün ve 4551 sayılı Kanun ile değişik 3. maddesiyle, astsubaylar, *"erat"* kavramı içerisinde çıkarılarak, ayrıca düzenlenmiş²⁹ ve astsubaylar için yeni bir statü getirilmiştir.³⁰

TSK İç Hizmet Kanunu'nun 3. maddesinde astsubay; *"hususî kanuna göre Silahlı Kuvvetlere katılan astsubay çavuştan, astsubay kıdemli başçavuşa kadar rütbeyi haiz olan asker"* olarak tanımlanmıştır.³¹

926 sayılı TSK Personel Kanunu'nun Ek-21. maddesi uyarınca,³² astsubay, Türkiye Cumhuriyeti Ordusu'nun kara, deniz ve hava kuvvetleriyle jandarma, gümrük koruma birlikleri kadrolarının ast komuta kademelerinde eğitim, sevk ve idare ile diğer işlerde subaya yardımcı olarak görevli asker kişidir. Astsubaylık sıfatı, kural olarak astsubaylığa nasıp ile başlar. 4678 sayılı Kanun ile getirilen sözleşmeli astsubaylıkta ise, bu sıfat sözleşmenin imzalanmasıyla kazanılır.³³

²⁷ TSK'da görevli işçilerini hukuki statüsü için bkz., Üçok, Zeki, Askeri İşyerinde Çalışan İşçilerin Hukuki Statüleri, Eskişehir 1999, s. 14 vd.

²⁸ Yaman, /Yaman, s. 67, 74, 78.

²⁹ Çelen, -TSK, s. 267.

³⁰ Yaman, /Yaman, s. 69.

³¹ Ayrıntılı bilgi için bkz., Özbakan, -İç Hizmet, s. 44 -58.

³² Sunay, s. 118.

³³ Yaman, s. 36.

Astsubaylık statüsü, emeklilik, istifa, silahı kuvvetlerden çıkarma, sözleşme feshi gibi TSK'den ilişkin kesilmesi veya ölüm ile sona erer.³⁴

D. Uzman Jandarmalar

Jandarma Genel Komutanlığı kadrolarında istihdam edilen uzman jandarmalara ilişkin düzenlemeler, 3466 sayılı Uzman Jandarma Kanununda yapılmıştır.³⁵ 3466 sayılı Kanun'un 3. maddesine göre, uzman jandarma; bu Kanuna göre uzman jandarma çavuştan uzman jandarma sekizinci kademeli çavuşa kadar rütbeleri haiz asker kişileri ifade eder.

Uzman jandarma çavuşluk sıfatı, uzman jandarma okulundan mezuniyet ile başlar, emeklilik, istifa, Silahlı Kuvvetler'den çıkarma gibi TSK'dan ilişkin kesilmesi veya ölüm ile sona erer.³⁶

E. Uzman Erbaşlar

Kuvvet Komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı kadrolarında istihdam edilen uzman erbaşlara ilişkin düzenleme, 3268 sayılı Uzman Erbaş Kanunu'nda yapılmıştır.³⁷ Bu Kanun'un 10.02.2004 gün ve 5085 sayılı Kanun ile değişik 3. maddesine göre; uzman çavuş, en az lise veya dengi okul mezunu çavuşlar veya en az ilköğretim okulu mezunu olup, muvazzaflık hizmetini çavuş rütbesi ile tamamlayanlardan, muvazzaflık hizmetini müteakip TSK'nın devamlılık arz eden teknik ve kritik görev yerlerinde veya çavuş kadro görev yerlerinde istihdam edilenler ile uzman erbaşlıktan uzman çavuşluğa geçirilenleri; uzman onbaşı ise, en az ilköğretim okulu veya dengi okul mezunu olup, muvazzaflık hizmetini müteakip TSK'nın devamlılık arz eden teknik ve kritik uzmanlık görev yerlerinde istihdam edilenleri ifade eder. Uzman erbaş kavramı da uzman çavuş ve uzman onbaşları kapsar.

³⁴ Yaman, /Yaman, s. 69; Sunay, s. 118; Aydınalp, s. 35.

³⁵ Çelen, Orhan, *Açıklamalı, Notlu, İçtihatlı Uzman Jandarma Kanunu*, Ankara 2002, s. 24 vd.; Özbakan, -İç Hizmet, s. 42-44.

³⁶ Yaman, s. 37.

³⁷ Çelen, Orhan, *Açıklamalı, Notlu, İçtihatlı, Uzman Erbaş Kanunu ve Yönetmeliği*, 3. Bası, Ankara 2003, s. 19 vd.

Görüldüğü üzere, uzman erbaş olarak adlandırılan statü içerisinde, uzman çavuş ve uzman onbaşı denilen iki istihdam türü mevcuttur.³⁸ Jandarma Genel Komutanlığı kadrolarında, “jandarma uzman onbaşı” statüsünde hizmet gören personel, 3466 sayılı Uzman Jandarma Kanunu’na değil, 3268 sayılı Uzman Erbaş Kanunu’na tâbi uzman erbaşdır.³⁹

F. Erbaş ve Erler

211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu’nun 3. maddesine göre, er, ihtiyaçları devlet tarafından deruhte ve temin olunan rütbesiz; erbaş ise, ihtiyaçları devlet tarafından deruhte ve temin olunan, onbaşı ve çavuş rütbelerini haiz askerlerdir.

Erbaş ve erler, 1111 sayılı Askerlik Kanunu’nun 5. maddesi uyarınca, askerlik şubelerinden birliklerine sevk edilmekle asker kişi sıfatını kazanırlar.⁴⁰ Terhis edilmek, üç aydan fazla hava değişimine gönderilmek, askerlik hizmeti sırasında sivil ceza evine kapatılmak veya ölümle bu sıfatlarını kaybederler.⁴¹

Erbaş ve erlerin asker kişi sıfatı, fiilli bir durum olmaktan çok hukuki bir vasıftır. Bu sıfatları hukuken devam ettiği sürece, askerlik hizmetinin fiilen yerine getirilmesi önemli değildir. O itibarla, erbaş ve erlere terhis belgeleri tebliğ edilmedikçe, asker kişi sıfatları hukuken devam eder.⁴² Ancak 1111 sayılı Askerlik Kanunu’nun 78/3. maddesi uyarınca, üç ay ve daha fazla hava değişimi alanların kıt’aları ile ilişkileri kesileceğinden, bu durumdaki erbaş ve erlerin asker kişi sıfatları sona erer.⁴³ Yine aynı Kanun’un 39 ve Askeri Ceza Kanunu’nun 39. maddeleri uyarınca, sivil ceza evlerine kapatılmış bulunan erbaş ve erler de bu durum devam ettiği müddetçe asker kişi sayılmazlar. Fakat bu kişiler, tahliyelerini müteakip askerlik şubelerince yeniden kıt’alarına sevk edilirler.⁴⁴

Bedelli askerlik veya dövizli askerlik hakkından yararlanarak temel eğitime tâbi tutulanlar ise, temel eğitim süresiyle sınırlı olarak asker kişi

³⁸ Sunay, s. 123.

³⁹ Yaman,/Yaman, s. 83.

⁴⁰ Özbakan,-İç Hizmet, s. 38- 42.

⁴¹ Yaman,/Yaman, s. 69- 70.

⁴² Erman, s. 82.

⁴³ Yaman,/Yaman, s. 701; Sunay, s. 124- 128.

⁴⁴ As. Yrg.İçt.Brl.Krl., 9.4.1946, 703/1389 (As. Yrg.Krl.Drg., 1997, S. 11, s. 68-69).

sayılırlar.⁴⁵ Aynı husus, Milli Eğitim Bakanlığı kadrolarında er öğretmen veya yedek subay öğretmen olarak görevlendirilenler ile askerlik hizmetini kamu kurum ve kuruluşlarında çalışarak yerine getirenler için de geçerlidir.⁴⁶

G. Askeri Öğrenciler

Askeri öğrenci, 211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca, subay, askeri memur veya astsubay yetiştirmek üzere muhtelif okul ve üniversitelerde okuyan ve resmi kıyafet taşıyan asker kişilerdir. Bu tanıma, "*uzman jandarma yetiştirilmek*" üzere ibaresinin de eklenmesi yerinde olacaktır.⁴⁷

Maddede belirtilen okullar, askeri liseler ile bunların muadilleri, yedek subay okulları, astsubay hazırlama ve meslek yüksek okulları, uzman jandarma okuludur. Üniversiteler ise, Harp Okulları, Harp Akademileri, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Harita Teknik Yüksek Okulu ve Milli Savunma Bakanlığı adına okunan fakülte ve yüksek okullarıdır.⁴⁸

Yedek subaylar ile yedek subay öğretmenler ise, aday olarak eğitim gördükleri sınıf okullarında bulundukları sürece askeri öğrenci statüsündedirler.⁴⁹

Sınıf okullarında ve harp akademilerinde öğrenim görmekte olan subaylar ile subay veya astsubay iken TSK hesabına yüksek lisans veya doktora öğrenimi amacıyla fakültelerde okumalarına izin verilenler ise askeri öğrenci sayılmazlar.⁵⁰

Askeri öğrenci sıfatı, yukarıda belirtilen okullara giriş ile başlar, okuldan mezun olmak veya herhangi bir nedenle okuldan veya askeri öğrencilikten çıkarılmakla sona erer.⁵¹

⁴⁵ Yaman, s. 37.

⁴⁶ Sunay, s. 126- 127.

⁴⁷ Özbakan,-İç Hizmet, s. 369- 379.

⁴⁸ Yaman, s. 36; Sunay, s. 119.

⁴⁹ Yaman, s. 36.

⁵⁰ Sunay, s. 119.

⁵¹ Yaman,/Yaman, 68; Sunay, s. 119- 120; Çelen,-İç Hizmet, s. 119-120.

III. KITA KUMANDANI, MÜESSESE AMİRİ VE EN YAKIN ÜST KAVRAMLARI

Tebliğat Kanunu'nun 14. maddesinde, kıta kumandanı, müessese amiri veya en yakın üst kavramlarının ne anlama geldiği konusunda bir düzenlenme yapılmamıştır. Ayrıca anılan madde, amir ve üst kavramlarının anlamı dikkate alınmaksızın kaleme alınmıştır. Bu kavramların ne anlama geldiği, 211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun hükümlerinden hareketle ortaya konabilir ise de; maddedeki, "üst" kavramı, TSK' daki teknik anlamıyla kullanılmamıştır. Zira, amir, üst olan bir asker kişinin de kıdem yönünden büyüğüdür.⁵²

211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun 9. maddesine göre; amir, makam ve memuriyet itibariyle emretmek yetkisini haiz kimsedir. Üst ise, aynı Kanun'un 10. maddesinde tanımlanmış olup; üst, rütbe ve kıdem büyüklüğünü gösterir.⁵³ Bu tanımlamalar ışığında; örneğin, bir çavuş er olarak askerlik hizmetini yapmakta olan bir kimsenin en yakın üstü ise de onun amiri değildir. Bu asker kişinin amiri, bölük komutanıdır. Zira, 211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun 11. maddesi uyarınca makam, her amirin Silahlı Kuvvetler'de temsil ettiği mevkidir. Diğer taraftan, kıt'a kumandanı veya müessese amirinin bir asker kişinin en yakın üstü olması da mümkün değildir.⁵⁴

211 sayılı İç Hizmet Kanunu'nun 12. maddesine göre, görevin yapılması için taktik ve idari birlikleri kapsayan bir kumanda altında toplanan teşkilere kıta; kıta dışında kalan, askeri hastane, okul, orduevi, dikimevi, fabrika, askerlik şubesi, ikmal merkezi ve depo gibi askeri tesis ve teşkilere ise askeri kurum (müessese) denir. Bu tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere; örneğin, bir kıta olan Tugay Komutalığında Tugay Komutanı Tuğgeneral, müessese olan bir askeri hastanede ise, baştabip buraların amirleridir. Bu kişilerin emirleri altında bulunan; örneğin, bir er veya erbaşa yapılacak tebligat ile yükümlü olduklarını kabul etmek, TSK'daki hiyerarşik düzene ve kanunu koyucunun amacına uygun olmayacaktır.

⁵² Aydınalp, s. 32; Yaman, /Yaman, s. 98.

⁵³ Benzer tanımlar, 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 13. maddesinde de yapılmıştır.

⁵⁴ Aydınalp, s. 32.

Bu açıklamalar ışığında, Tebligat Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*en yakın üst*" tâbirinin, "*en yakın amir*" olarak⁵⁵ kabulünün yerinde olacağı değerlendirilmektedir. Nitekim, uygulamada da Yargıtay, bir kararında, en yakın üst olmayan nöbetçi astsubaya yapılan tebligatı geçerli bir tebligat olarak kabul etmemiştir.⁵⁶

IV. NÖBETÇİ AMİRİ-NÖBETÇİ SUBAYI KAVRAMLARI

Tebligat Kanunu'nun 14. maddesinin 2. fıkrasında, erat dışındaki asker şahıslara yapılacak tebligatın şekli düzenlenmiş ve bu hallerde tebligatın nöbetçi amiri veya subayı tarafından tebliğ olunacağı hüküm altına alınmıştır. Yine Tebligat Tüzüğü'nün 19. maddesinde de, erata yapılacak tebliğlerde, nöbetçi amiri veya subayının, tebliğ memurunun en yakın üste tebligat yapmasını temin edeceği düzenlenmiştir. Ancak, gerek Tebligat Kanunu'nda gerekse Tebligat Tüzüğü'nde, nöbetçi amiri veya nöbetçi subayı kavramlarına yer verilmemiştir.

Askerlikte nöbet hizmetleri,⁵⁷ 211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun 76 ilâ 82. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 76. maddesine göre nöbet, askerlikte müşterek hizmetlerin yapılmasını ve devamını sağlamak amacıyla bu hizmetlerin belirli bir sıra ve süre ile subay, askeri memur, astsubay, askeri öğrenci, erbaş ve erler ile Silahlı Kuvvetler teşkilatı içinde görevli olan tüm sivil şahıslar tarafından yapılmasıdır. Nöbetçi ise, nöbet hizmetinin yapılması için görevlendirilen ve yukarıda sayılan şahıslardan birisidir.

İç Hizmet Yönetmeliği'nin 382. maddesine göre, nöbetler, karargâh ve kurumlarda sabah saat 09.00'dan ertesi günü saat 09.00'a kadardır. Kıtalarda ise, kıtanın özelliğine göre nöbet, komutanın uygun göreceği zamanda başlar ve 24 saati geçemez.

Aynı yönetmeliğin 393. maddesinde, Tugay, deniz üssü, müstahkem mevki, menzil komutanlıkları ile daha büyük karargâhlarda, Genelkurmay ve Milli Savunma Bakanlığı'nda subay ve astsubaylar arasında sınıf farkı gözetmeksizin nöbetçi amirliği, nöbetçi subaylığı ve nöbetçi astsubaylığı nöbetleri tutulacağı hüküm altına alınmıştır.

⁵⁵ Aydınalp, s. 32.

⁵⁶ Y. 8. C.D., 16.09.1997, 11809/11797(Ruhi, Ahmet Cemal, *Tebligat Hukuku*, 3. Bası, Ankara 2005 s. 430, 431).

⁵⁷ Geniş bilgi için bkz., Özbakan,- İç Hizmet, s. 312- 326.

Nöbetçi amirliği, genel olarak binbaşı ve yarbay rütbesindeki subaylar arasında tutulur. Mevcudun az olması halinde, yüzbaşılar da bu nöbete dahil edilebilir. Nöbetçi subaylarının adedi, mevcuda, lüzum ve ihtiyaca göre ilgili komutanlıklarca tespit edilir ve nöbetçi subaylığı asteğmen ile yüzbaşı rütbesindeki bütün subaylar arasında tutulur.

V. ER VE ERBAŞLARA TEBLİGAT

A. Erat Kavramı

Tebliğat Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrasında "*erat*" tâbi-rine yer verilmiş ise de 09 Ocak 1961 günlü *Resmi Gazete*'de yayımlanan 211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun 118. maddesi ile bu Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce çeşitli kanunlarda geçen erat tâbiri, "*erbaş ve er*" olarak değiştirildiğinden; Tebliğat Kanunu'nun 14. maddesinde belirtilen "*erat*" kavramını da bu tarihten itibaren "*erbaş ve er*" olarak anlamak gerekir.⁵⁸

Erbaş ve er tanımları, 211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun 3. maddesinde yapılmış ve aynı maddede; "*Askerlik Kanunu'na göre mükellef bulundukları hizmetleri ifadan sonra hususi kanunlarda göre teofikan muayyen bir hizmet taahhüdü suretiyle Silahlı Kuvvetler'de vazife gören uzman ve uzatmalı çavuş ve onbaşılar da erbaş sayılır*" denilmek suretiyle, uzman çavuş ve uzman onbaşılar da erbaş kavramı içerisine alınmıştır.

Anılan maddede, uzman jandarma çavuşlardan bahsedilmediğinden, Tebliğat Kanunu anlamında, uzman jandarma çavuşlar, "*erbaş*" kavramı içerisinde değerlendirilemeyecek, bu asker kişilere yapılacak tebliğatlarda, Tebliğat Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrası yerine ikinci fıkra hükmü uygulanacaktır.

Statüleri ve özlük hakları, 18.03.1986 gün ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu'nda düzenlenen, uzman çavuş ve uzman onbaşılar ise, "*erbaş*" kavramı içerisinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışmalıdır.

Bir görüşe göre, 211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun 3. maddesinin açık hükmü karşısında, uzman çavuş ve uzman onbaşılar "*erbaş*" kavramı içerisinde değerlendirilmeli ve dolayısıyla bunlara yapılacak

⁵⁸ Yılmaz, / Çağlar, s. 539.

tebligatlarda, Tebligat Kanunu'nun 14. maddesi birinci fıkrası hükümleri uygulanmadır.⁵⁹

Diğer görüşe göre ise, “erat” kavramının, 211 sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun 3. maddesinde gösterilen erbaş (çavuş-onbaşı) ve erlerle sınırlı olduğunu kabul etmek gerekir. Zira, uzman çavuşlar ile uzman onbaşılar, bulundukları statü itibarıyla subay ve astsubay gibi mütalaa edilmelidir.⁶⁰ Kanaatimizce de ikinci görüş yerindedir. Çünkü, öncelikle uzman erbaşlar, er ve erbaşlar gibi askerlik mükellefiyeti altında bulunmayıp, askerlik hizmetlerini müteakip TSK'da sözleşmeli olarak istihdam edilmekte ve mesai saatleri dışındaki süreyi kendi ikametgahlarında geçirmektedir. İlk görüşün kabulü halinde, bu kişilere yapılacak tüm tebligatların mutlaka birliklerinde yapılması sonucu çıkar ki, Kanunkoyucunun, Tebligat Kanunu'nun 14. maddesiyle bunu amaçlamadığı açıktır. İkinci olarak, Tebligat Kanunu'nun bu maddesindeki asker kişi tâbirinin, 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 3. maddesinde gösterilen kimseleri ifade ettiği⁶¹ dikkate alındığında, anılan maddenin 26 Mart 2000 gün ve 4551 sayılı Kanun ile değiştirilmesi sonucu madde metnindeki “erat” tâbiri değiştirilerek, erbaş ve erler ile uzman erbaşlar ayrı ayrı sayılmak suretiyle düzenlenmiştir. Bu suretle, uzman erbaşlar, er ve erbaşlardan farklı bir statüye tâbi kılınmışlardır. Son olarak, Tebligat Kanunu'ndan sonra yürürlüğe giren 18.03.1986 gün ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu'nun 1, 10, 13, 14 ve 16. madde hükümleri dikkate alındığında, uzman erbaşlar, özlük hakları yönünden astsubaylar ile aynı statüye tâbi tutulduklarından, bu asker kişilerin tebligat hukuku yönünden er ve erbaşlar ile eşit statüde değerlendirilmesi uygun olmaz.

B. Tebligat Şekilleri

Anayasa'nın 72. maddesine göre, vatan hizmeti, her Türk'ün hakkı ve ödevidir. Dolayısıyla, Silahlı Kuvvetler'e vatan hizmeti yapmak üzere

⁵⁹ Yılmaz, / Çağlar, s. 539; Turan, Ahmet Uğur, “Tebligat Yasası ve Tüzüğü Hükümlerinin Uygulanmasında Şekil”, *Noterlik Hukuku İle İlgili Bazı Sorunlar, Türk Hukuk Dili Noterlik ve Tebligat Hukuku Sempozyumu*, Noterlik Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1999, s. 145; Erbay, Ayhan, *PTT Genel Müdürlüğü Tebligat İşlemleri Ders Kitabı*, Ankara 2005, s. 65; Afşaroğlu, Osman, *Tebligat Hukuku*, Ankara 1980, s. 31; Muşul, s. 190.

⁶⁰ Ruhi, s. 137; Aydınalp, s. 29, 32; Demirağ, s. 366.

⁶¹ Muşul, s. 30.

katılan er ve erbaşılar, bu yasal yükümlülüklerini yerine getirirlerken sivil hayattaki ticari faaliyetlerinden yahut özel işlerinden dolayı kendilerine yapılacak tebligatlardan da haberdar edilmek durumundadırlar. Bu nedenle, kendilerine yapılacak tebligattan haberdar olmamak suretiyle bir takım hak kayıplarına uğramamaları için, Tebligat Kanunu'nda askerlik hizmetinin özellikleri de göz önüne alınarak er ve erbaşılar tebligat konusunda özel bir düzenlenme yapılması cihetine gidilmiştir.⁶²

Er ve erbaşıların askerlik hizmeti sırasında çeşitli nedenlerle bu hizmeti ifa ettikleri birliklerden ayrılmaları her zaman imkân dahilinde olduğundan er ve erbaşılar yapılacak tebligatın çeşitli ihtimaller dikkate alınarak incelenmesinde yarar görülmektedir.

1. Kıta ve Kurumlarında Bulunmaları Halinde Tebligat Usulü

Tebligatın çıkarılacağı tarihte, tebligat muhatabının er veya erbaş olarak askerlik hizmeti yaptığıının belirlenmesi halinde, muhatabın askerlik hizmetini yaptığı yer, o kişinin yükümlüsü olduğu askerlik şubesinden öğrenilerek, tebligat bu kıta veya kurum adresine yapılır.⁶³ Bir başka deyişle, bir kimsenin asker olduğunun öğrenilmesi yeni ve bilinen bir adres olarak kabul edilerek, bu kişinin bağlı bulunduğu askerlik şubesinden birliği ve halen firarda olup olmadığı araştırılmalıdır.⁶⁴ Bu araştırma yapılmaksızın, Tebligat Kanunu'nun diğer hükümlerine dayanılarak asker kişinin yakınlarına yapılacak bir tebligat, Kanun'un 14. maddesi hükmü karşısında geçersiz olacaktır.⁶⁵

Tebligat Kanunu'nun 14 ve Tebligat Tüzüğü'nün 19. maddeleri uyarınca, er ve erbaşılar yapılacak tebliğler, kıta kumandanı ve müessese amiri gibi en yakın üste yapılır. Tebligatın en yakın üste yapılmasını ise, nöbetçi amiri veya nöbetçi subayı temin eder.⁶⁶ Buna göre, tebliğ

⁶² Aydınalp, s. 32.

⁶³ Ruhi, s. 137.

⁶⁴ As. Yrg.Drl.Krl., 20.03.1997, 41/44 (Ruhi, s. 137).

⁶⁵ "... Dava dilekçesinin tebliğ edildiği tarihte davalının asker olduğu anlaşılmaktadır. Asker kişilere tebligatın ne şekilde yapılacağı Tebligat Kanunu'nun 14. maddesi ve Tüzüğü'nün 19. maddesinde gösterilmiştir. Dava dilekçesi ve duruşma günü davalının annesine tebliğ edilmiştir. Yapılan tebligat bu haliyle geçersizdir. Davalıya usulüne uygun tebligat yapılmadan ve gösterdiği takdirde delileri toplanmadan yazılı şekilde hüküm Kurulması doğru olmamıştır" (Y. 2. H.D., 5.4.2004, 3419/4319:Yılmaz, Ejder/Çağlar, Tacar, Tebligat Hukuku, 4. Bası, Ankara 2005, s. 433).

⁶⁶ Ruhi, s. 138; Yılmaz, Çağlar, s. 539; Kuru, Baki, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 6. Bası,

memuru, evrakın tebliğini temin için doğrudan nöbetçi amiri veya nöbetçi subayına başvurarak, muhatabın en yakın üstünü buldurup tebliğ işlemini tamamlar.⁶⁷

Madde metnindeki “*en yakın üst*” kavramını “*en yakın amir*” olarak kabul etmek, gerek TSK’nın hiyerarşik düzenine gerekse Kanunkoyucunun amacına daha uygun olacaktır. Aksinin kabulü, uygulamada bir erin tebligatının en yakın üstü olan onbaşıya yapılabileceği anlamına gelir ki, maddedeki “*kıta kumandanı ve müessese amiri gibi*” ibaresi anlamını yitirir.⁶⁸

Er ve erbaşın görev yaptığı birlikte, en yakın üstü olmayanlara⁶⁹ yapılacak tebligatın geçerli kabul edilmesi hukuken mümkün değildir.⁷⁰

Kendisine tebligat yapılan en yakın üst (en yakın amir), Tebligat Kanunu’nun 54. maddesi uyarınca, en kısa zamanda tebligatın muhatabı er veya erbaş bularak, tebligatı kendisine vermekle yükümlüdür. Aksi takdirde, cezai ve hukuki açıdan sorumlu olur. Maddede öngörülen “*en kısa zaman*” ile ne kadar bir sürenin kastedildiğini, birliğin ve amirin günlük faaliyetlerini dikkate alarak değerlendirmek gerekir.⁷¹

2. Firarda Olmaları Halinde Tebligat Usulü

Kendisine tebligat yapılacak er veya erbaş firarda ise, bu durum en yakın amiri tarafından tebligat memuruna bildirilir.⁷² Tebligat memuru da, muhatabın firarda olduğunu tebliğ evrakına yazarak amire

C. V, İstanbul 2001, s. 5543; Turan, Ahmet Uğur, *Tebliğat Hukuku, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat*, Ankara 1998, s. 67; Aydınalp, s. 32; Demirağ, s. 366; Afşaroğlu, s. 31; Muşul, s. 190.

⁶⁷ Yılmaz, / Çağlar, s. 539.

⁶⁸ Aydınalp, s. 32, 33.

⁶⁹ “... Davalı idarenin olumsuz işleminin, 16.11.1998 tarihinde davacı er yerine Aksaray Askerlik Şubesinde görevli emniyet ve hizmet erine tebliğ edilmesi karşısında, yetkisi olmayan bir ere yapılan tebligatın davacıya yapılmış sayılamayacağı açıktır...” (AYİM 1. D., 18.01.2000, E.1999/1265, K.2002/2: yayımlanmamıştır).

⁷⁰ “... Asker olan sanığın birlik adresine çıkarılan tebligatın 7201 sayılı Tebligat Kanunu’nun 14. maddesinin 1. fıkrası ve Tebligat Tüzüğü’nün 19. maddesinin 1. fıkrası hükümleri uyarınca kıta komutanı, müessese amiri gibi en yakın üste yapılmadığı, giyabi hükmün nöbetçi astsubaya tebliğ edildiği...” (Y. 8. C.D., 16.09.1997, 11809/11797: Ruhi, s. 138).

⁷¹ Aydınalp, s. 32, 33.

⁷² Yılmaz, / Çağlar, s. 540; Demirağ, s. 366, 367.

imzalattıktan sonra tebliğ evrakı, tebliği çıkaran makama iade olunur.⁷³ Çünkü, muhatabın, firar ettiği birliğine dönüp dönmeyeceği veya ne zaman döneceği belli değildir.⁷⁴ Bu belirsizlik devamlılık gösterdiğinden, muhatabın artık bilinen adresi yok demektir. Böylece, tebligatı çıkaran makam, muhatabın bulunabileceği muhtemel adreslerini vakit geçirmeden araştırma ve tebliğ işlemini gerçekleştirme imkânına sahip olabilecektir.⁷⁵ Neticede, tüm araştırmalara rağmen adresi tespit edilemeyen firari er veya erbaşa, gerektiğinde ilânen tebligat yapılabilir.⁷⁶

3. İzinde ve Hava Değişiminde Olmaları Halinde Tebligat Usulü

1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 77. maddesi uyarınca, er ve erbaşların izin süreleri muvazzaflık hizmetinin⁷⁷ her ayı için iki gün olarak hesap edilir ve bu izin süresi muvazzaflık hizmetinden sayılır. Bir yıl içerisinde verilen izin sürelerinin toplamı otuz günü geçemez.

Aynı Kanunu'nun 78. maddesinde de sağlık sorunları nedeniyle hava değişimine gönderilen er ve erbaşların hava değişimi süreleri, üç ay ve daha fazla olduğu takdirde birlikleriyle ilişkilerinin kesileceği, bir başka deyişle asker kişi sıfatlarını kaybedecekleri⁷⁸ hüküm altına alınmıştır.

Er ve erbaşların, izinde olmaları halinde, izin halinin, tebligata engel teşkil edip etmeyeceği doktrinde tartışmalıdır.

Bir görüşe göre, muhatap er ve erbaşın yıllık iznini geçirmek üzere geçici olarak memleketine gitmiş olması, tebligatın yapılmasına engel teşkil etmez. Tebliğ, muhatap er ve erbaşın en yakın amirine yapılır.⁷⁹

Bir başka görüşe göre ise, muhatap er ve erbaşın izin süresi kısa ise, Tebligat Kanunu'nun 20. maddesine göre "*muhatabın geçici olarak*

⁷³ Ruhi, s. 138; Aydınalp, s. 33, Erbay, s. 66.

⁷⁴ Yılmaz, / Çağlar, s. 540.

⁷⁵ Aydınalp, s. 33.

⁷⁶ As. Yrg.Drl. Krl., 24.4.2003, 32/1; Y.6.C.D., 25.09.2000, 6319/6370 (Ruhi, s. 138, 139).

⁷⁷ Bu süre, 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca on sekiz ay olup; bu sürenin, barışta önce onbeş aya ve bilahare on iki aya kadar indirilmesine Bakanlar Kurulu yetkilidir.

⁷⁸ As. Yrg., 2. D., 18.11.1998, 785/784 (Çelen, Orhan, Askerlik Kanunu, *Yedek Subay Kanunu*, Ankara 2001, s. 389).

⁷⁹ Erbay, s. 66.

başka yere gitmesi” hali gibi işlem yapılarak, tebliğ evrakı, er ve erbaşın en yakın amirine verilmelidir. Buna karşılık, uzun süreli izin ve hava değişimine gidilmesi halinde ise, bu durum ve muhatabın izin adresi ilgililer tarafından tutanağa yazılarak imzalandıktan sonra tebliğ evrakı, çıkaran makama iade edilmelidir.⁸⁰

Diğer bir görüşe göre ise, günlük yaşantıda herkesin bulunduğu yerden değişik nedenle ayrılması doğaldır. Bu bağlamda, er ve erbaşların da yıllık izin veya mazeretleri nedeniyle birliklerinden geçici süreyle uzaklaşmaları mümkündür.

Süresi ne olursa olsun izinli olarak birliklerinden ayrılacak er ve erbaşların muhatabı olduğu tebliğ evrakının, en yakın amirine verilmesi halinde, Tebligat Kanunu’nun 20. maddesi uyarınca tebliğ tarihi, tebliğ evrakının en yakın amire verildiği tarih olacağından, bu kişilerin mağduriyetine neden olunabilecektir. O itibarla, izinli olan veya hava değişimine giden er ve erbaşların birlik adreslerine çıkarılan tebligatların, izin veya hava değişimi süresi ne olursa olsun tebligatı çıkaran makama iade edilmesi, yararların adilane bir dengede tutulması bakımından önemlidir.⁸¹

Kanaatimizce de bu görüş yerindedir. Zira, izin süresi ne kadar olursa, bu durumun *“geçici olarak başka yere gitmek”* anlamına geleceği Tebligat Kanunu’nda düzenlenmediğine göre, bunun takdiri, tebligat memuruna veya er ve erbaşın en yakın amirine bırakılamaz.

Örneğin, on gün lük bir izne giden er veya erbaşa, ceza mahkemesinden mahkumiyetine ilişkin bir ilâmın izninin ilk günü birliğinde tebliği ve amiri tarafından da izin dönüşünün beklenmesi durumunda, er veya erbaşın yedi günlük temyiz süresini kaçırarak hak kaybına uğraması söz konusu olabilecektir.

Er ve erbaşın, üç ay ve daha fazla süreyle hava değişimine gönderilmesi halinde, 1111 sayılı Askerlik Kanunu’nun 78. maddesi uyarınca, birliği ile ilişkisi kesileceğinden ve asker kişi sıfatı ortadan kalkacağından, bu durum ve hava değişimini geçirdiği adres tebliğ evrakına yazılıp ilgililerce imzalanarak, tebliğ evrakı, çıkaran makama iade edilmelidir.⁸²

⁸⁰ Yılmaz, / Çağlar, s. 540; Ruhi, s. 139; Demirağ, s. 367.

⁸¹ Aydınalp, s. 33, 34.

⁸² Demirağ, s. 368; Erbay, s. 67.

4. Tatbikatta Olmaları Halinde Tebligat Usulü

Birliğin tatbikatta olması, tebligatın yapılmasına engel teşkil etmez.⁸³ Zira, muhatap er veya erbaş birliğinde görevde demektir. Er veya erbaşların görev yaptığı birliğin, tatbikatta olduğunun, nöbetçi amiri veya nöbetçi subayı tarafından tebliğ memuruna beyan edilmesi halinde, tebliğ evrakı nöbetçi amiri veya nöbetçi subayına imza karşılığında teslim edilir.⁸⁴ Nöbetçi amiri veya nöbetçi subayı almış oldukları tebliğ evrakını, vakit geçirmeksizin tatbikat alanındaki er veya erbaşın en yakın amirine ulaştırmak zorundadırlar.⁸⁵ Amir de en kısa sürede, tebliğ evrakını, muhatap er veya erbaşa teslim eder.⁸⁶

5. Dağıtım Olmaları Halinde Tebligat Usulü

Temel askerlik hizmetini yapmak üzere, eğitim birliklerine sevk edilen er veya erbaşların, acemi eğitimlerini müteakip askerlik hizmetini tamamlayacakları asıl birliklerine dağıtım yapılır. Ayrıca, hizmet ihtiyaçları göz önüne alınarak er veya erbaşların, temel askerlik hizmetini müteakip katıldıkları birliklerden başka birliklerine dağıtım olmaları da mümkündür. Tebligat yapılacak er veya erbaşın, birliğinden başka bir birliğe dağıtım olması halinde artık eski birliği ile ilişkisi kesilmiş olacağından, bilinen son adresi artık yeni birliğidir.⁸⁷ Bu durumda, en yakın amirinin imzası ve beyanı alınarak tebligat evrakı yeni birlik adresine sevk olunur.⁸⁸ Ancak tebligat evrakı günlük ise ve süre de yeterli değilse, tebligatı çıkaran makama iade edilmelidir.⁸⁹

6. Terhis Olmaları Halinde Tebligat Usulü

Askerlik hizmet süresini tamamlayarak birlikleriyle ilişkileri kesilen er veya erbaşlar, bu tarih itibarıyla asker kişi sıfatını kaybedeceklerinden, bu kişilere çıkarılacak tebligatlarda Tebligat Kanunu'nun 14. maddesi hükmünün tatbiki hukuken mümkün değildir. Ancak buna rağmen

⁸³ Erbay, s. 67.

⁸⁴ Ruhi, s. 139; Yılmaz, / Çağlar, s. 540; Aydınalp, s. 34.

⁸⁵ Erbay, s. 67.

⁸⁶ Ruhi, s. 139.

⁸⁷ Aydınalp, s. 34.

⁸⁸ Yılmaz, / ÇALAR, s. 540; Ruhi, s. 140.

⁸⁹ Ruhi, s. 140; Erbay, s. 66.

tebligat çıkarılmış ise, er veya erbaşın terhis olduğu ve terhis adresi en yakın amirinin beyanı olarak teslim belgesine şerh edilir ve tebliğ evrakı, tebligatı çıkaran makama iade olunur⁹⁰ veya duruma göre süre uygun ise, bilinen en son adresine sevk edilir.⁹¹

Er veya erbaşın kalan izin süresini terhis tarihi ile birleştirerek, terhis mahiyetinde izne ayrılması halinde de, yukarıdaki usul tatbik olunur. Zira, muhatap, birliğinden ilişik keserek ayrıldığından, bu durumda muhatapın geçici olarak başka yere gitmesinden söz edilemez.

VI. DİĞER ASKER KİŞİLERE TEBLİGAT

A. Diğer Asker Kişiler Kavramı

Tebliğat Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrasında, asker kişilerden astsubay ve erat kavramlarına yer verilmiş; ikinci fıkrada ise, er ve erbaş haricindeki asker kişilere tebligatın usul ve esasları düzenlemiştir. Ne var ki, madde metninde astsubaylar hariç, bu asker kişilerin kimler olduğu belirtilmemiştir.

Anılan maddenin gerekçesi incelendiğinden,⁹² bu fıkradaki asker kişi kavramının, Askeri Ceza Kanunu'nun 3. maddesinde gösterilen kimseleri ifade ettiği görülecektir. O itibarla, Tebliğat Kanunu'nun 14. maddesinin ikinci fıkrasında bahsi geçen asker kişiler, mareşalden asteğmene kadar subaylar, astsubaylar, Milli Savunma Bakanlığı ile Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşunda çalışan sivil personel, uzman jandarma, uzman erbaş ve askeri öğrencilerdir.

Doktrinde bazı yazarlarca, kanunda açık hüküm olmamakla birlikte, asker kişi olan askeri öğrencilere, er veya erbaşlar gibi tebliğat yapılması gerektiği, dolayısıyla Tebliğat Kanunu'nun 14. maddesinin ikinci fıkrasının uygulanmayacağı⁹³ ileri sürülmekte ise de, bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira, Tebliğat Kanunu'nun 14. maddesindeki asker kişilerin, Askeri Ceza Kanunu'nun 3. maddesinde sayılanlar olduğu göz önüne alındığında, bu maddede sayılan askeri öğrencileri subay veya astsubay gibi diğer asker kişilerden yorum yoluyla ayırmak doğru

⁹⁰ Yılmaz, / Çağlar, s. 540; Aydınalp, s. 34.

⁹¹ Erbay, s. 66; Ruhi, s. 140.

⁹² Muşul, s. 30.

⁹³ Ruhi, s. 137; Aydınalp, s. 31.

olmaz. Kanunkoyucunun amacı bu olsaydı, er ve erbaşlar gibi askeri öğrencileri de madde metninde ayrıca belirtirdi. Oysaki, kanunkoyucu, sadece er ve erbaşları farklı statüde değerlendirmiştir.

B. Tebligat Şekilleri

Subay, astsubay gibi diğer asker kişiler, er ve erbaşlar gibi askerlik mükellefiyeti altında bulunmasalar da askerlik hizmetinin özelliklerini dikkate alan Kanunkoyucu, onları da tebligat usulü konusunda farklı bir statüye tâbi kılmıştır. Ancak bu farklı statü, bu kişilere evlerinde veya bildirdikleri adreslerinde tebligat yapılamayacağı anlamına gelmez. Bir başka deyişle, bu asker kişilere oturdukları evlerinde veya bildirdikleri adreslerinde tebligat yapılması her zaman mümkündür. Bu durumda tebligat, genel hükümlere göre yapılacaktır.⁹⁴

Tebligat Kanunu'nun 14. maddesinin ikinci fıkrasında, diğer asker kişilere birlik veya müessesede tebligat yapılması usulü düzenlenmiştir. Dolayısıyla konunun, birlikte bulunmak veya bulunmamak gibi çeşitli ihtimaller göz önüne alınarak incelenmesi yerinde olacaktır.

1. Birlik veya Müessesede Bulunmaları Halinde Tebligat Usulü

Er ve erbaş dışındaki asker kişilere birlik veya müessese de tebligat yapılacaksa, tebligat, kural olarak bizzat kendilerine yapılır.⁹⁵ Bu amaçla, birlik veya müesseseye gelen tebligat memuru, Tebligat Tüzüğü'nün 20. maddesi uyarınca nöbetçi amiri veya nöbetçi subayına müracaat ederek, tebligatın muhatabı asker kişiyi temin etmesini ister. Muhatap en kısa zamanda bulunur ise tebliğ, muhatap asker kişinin kendisine yapılır.⁹⁶ Bu araştırma yapılmaksızın doğrudan nöbetçi amiri veya nöbetçi subayına verilen tebligat usulsüzdür.⁹⁷

⁹⁴ Muşul, s. 30; Aydınalp, s. 31; Yılmaz, / Çağlar, s. 542- 543.

⁹⁵ Yılmaz, / Çağlar, s. 543; Kuru, s. 5543; Turan, -Tebligat Hukuku, s. 67.

⁹⁶ Erbay, s. 67, s. 31.

⁹⁷ "... Davalı astsubay buldurulmaksızın doğrudan nöbetçi subayına yapılan tebligat geçerli değildir..." (Y. 2. H.D.; 1.11.1996, 10648/11107: Ruhi, s. 140).

"... 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 14. maddesinin 2. fıkrasında belirtildiği gibi astsubay ve askeri şahıslara tebligatın birlik ve müessesede yapılması icap eden hallerde bunu nöbetçi amiri veya nöbetçi subayı temin eder. Tebligatın doğrudan nöbetçi subayına verilmesi usulsüzdür..." (Yargıtay İcra İflas Dairesi, 2.2.1973, 1023/ 877: Kaçak, Nazif, *Tebligat Kanunu Şerhi*, Ankara 2004, s. 134).

Nöbetçi amiri veya nöbetçi subayı tarafından, tebligat muhatabının derhal bulunmaması, tebligat muhatabının tebliğden kaçınması veya geçici bir süre için birlikte olmaması gibi nedenlerle muhatabına tebligat yapılamaz ise tebliğ, nöbetçi amiri veya nöbetçi subayına yapılır.⁹⁸ Bir başka deyişle, er ve erbaş dışındaki asker kişilerin bizzat kendisine tebligat yapılamaması halinde tebligat, birlik veya müessese nöbetçi amiri veya subayına yapılır.⁹⁹ Nöbetçi amiri veya subayı dışındaki kişilere yapılan tebligat geçerli değildir.¹⁰⁰

Görüldüğü üzere, askeri birlik veya müesseselerde, er ve erbaş dışındaki asker kişilere yapılacak tebligatlar, er ve erbaşlardan farklı düzenlenmiş, kural olarak tebligatın bizzat ilgili asker kişiye yapılması esası kabul edilmiştir.¹⁰¹

2. Firarda Olmaları Halinde Tebligat Usulü

Er ve erbaş dışındaki asker kişiler, firarda iseler (sivil personel için uzun süredir mesaiye gelmeme), nöbetçi amiri veya subayının beyanı ve imzası alınarak tebliğ evrakı, tebligatı çıkaran makama iade olunur.¹⁰² Zira, muhatap asker kişinin görevli olduğu birlik veya müesseseye dö-

⁹⁸ Yılmaz, / Çağlar, s. 543; Aydınalp, s. 35; Ruhi, s. 140; Muşul, s. 190- 191.

⁹⁹ "... 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nu 14 ve Tebligat Tüzüğü'nün 20. maddeleri uyarınca, nöbetçi subayına yapılan tebligat, subay olan davacıya yapılmış sayılacağından, noksan harç ve posta pulunu tamamlaması için AYİM Genel Sekreterliği'nce usulüne uygun şekilde yapılan tebligata rağmen eksikliğin giderilmediği anlaşılmakla davanın açılmamış sayılmasına karar verilmiştir..." (AYİM 1. D., 6.7.1999; 694/719: Kaçak, s. 134).

"... Davanın esastan reddi kararının 6.12.1994 tarihinde nöbetçi subayına tebliğ edildiği, Tebligat Kanunu'nun 14. maddesi hükmü uyarınca tebligatın muhatabına derhal yapılma olanağı olmaması halinde tebligatın nöbetçi amir ve subayına yapılacağı ve bunun geçerli bir tebligat olduğu hukuk normuna istinaden bu tarihin, karar düzeltme isteme süresinin başlangıcı olduğu ..." (AYİM, 1. D., 20.6.1995; 86/283: yayımlanmamıştır).

¹⁰⁰ "Borçlu sanığın Hv. Rd. Mvz. Komutanlığı'nda astsubay olarak görev yaptığı, Tebligat Yasasının 14. maddesi karşısında (Tüzüğün 19, 20 maddeleri) sanığa çıkartılan ve evrak memuruna yapılan tebligat yasal ve geçerli değildir....(Y.8.C.D., 24.4.1996,4933/6096:KAÇAK, s. 132).

"... AYİM Genel Sekreterliği'nce yapılan iki tebligatın davacıya ya da nöbetçi subayına yapılmadığı, rütbesi ve ne sıfatla bu tebligatı aldığı belirtilmeden Mute-met...' ya tebliğ edildiği; dolayısıyla ortada mevzuatın öngördüğü usulüne uygun bir tebligatın olmadığı..." (AYİM 1.D., 3.7.2001, 161/800: Ruhi, s. 140).

¹⁰¹ Aydınalp, s. 35.

¹⁰² Ruhi, s. 141.; Yılmaz, / Çağlar, s. 544.

nüp dönmeyeceği yahut ne zaman döneceği belli olmadığından artık muhatabın bilinen en son adresinin varlığından söz edilemez.¹⁰³

3. İzinde veya İstirahatlı Olmaları Halinde Tebligat Usulü

Tebliğ evrakının muhatabı olan er ve erbaş dışındaki asker kişinin izinde olması halinde, tebligatın ne şekilde yapılacağı hususu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, muhatap asker kişinin izinde olduğunun belirlenmesi halinde Tebligat Kanunu'nun 20. maddesi uyarınca tebligat, nöbetçi amiri veya nöbetçi subayına yapılır.¹⁰⁴ Diğer görüşe göre ise, bu durumda muhatap asker kişinin izinli olarak gittiği adres belli olduğundan, nöbetçi amiri veya nöbetçi subayının buna ilişkin beyanı tebligat evrakına yazılarak, evrakın bu adrese tebliğ edilmesi menfaatler dengesine daha uygundur.¹⁰⁵ İzin süresi kısa ise, tebligat en yakın amirine yapılır.¹⁰⁶

Er ve erbaş dışındaki asker kişi muhatap istirahatlı ise; bir görüşe göre, istirahat raporu alan muhatabın adresi aynı şehir dağıtım bölgesi içerisinde bulunuyorsa, nöbetçi amirinin veya nöbetçi subayının buna ilişkin beyanı tebliğ evrakına yazılarak, bildirilen yeni adrese tebligat yapılması gerekir. Ancak muhatap asker kişi, istirahatını garnizon dışında geçirmekte ise, bu takdirde tebliğ evrakı süreli değilse bu adresine sevk edilmeli, aksi halde tebligatı çıkaran makama iade olunmalıdır.¹⁰⁷ Diğer görüşe göre ise, tebligat, muhatap adına kısım amirine yapılır.¹⁰⁸

4. Tatbikatta Olmaları Halinde Tebligat Usulü

Er ve erbaş dışındaki asker kişinin görev yaptığı birliğin tatbikatta olduğunun nöbetçi amiri veya nöbetçi subayı tarafından beyan edilmesi halinde, tebligat, nöbetçi amiri veya nöbetçi subayına yapılır. Tebligatı alan nöbetçi amiri veya nöbetçi subayı, tebligat evrakını en kısa zamanda muhatap asker kişiye ulaştırır.¹⁰⁹

¹⁰³ Yılmaz, / Çağlar, s. 544; Aydınalp, s. 35, 36; Demirağ, s. 366.

¹⁰⁴ Yılmaz, / Çağlar, s. 544, Erbay, s. 67.

¹⁰⁵ Ruhi, s. 14; Aydınalp, s. 36.

¹⁰⁶ Ruhi, s. 141.

¹⁰⁷ Aydınalp, s. 36; Ruhi, s. 141.

¹⁰⁸ Erbay, s. 67.

¹⁰⁹ Aydınalp, s. 36, Ruhi, s. 141.

5. Tayin Olmaları Halinde Tebligat Usulü

Er ve erbaş dışındaki asker kişi, görev yapmakta olduğu birlik veya müesseseden tayin olmak suretiyle ayrılmış ise, yeni birlik veya varsa sivil adresine tebligat yapılır.¹¹⁰ Eğer süre uygunsa tebligat yeni adresine sevk edilir. Ancak farklı şehirde olması gibi¹¹¹ süre yönünden sorun varsa, tebliğ evrakı çıkaran makama iade olunur.¹¹²

6. Emekli Olmaları Halinde Tebligat Usulü

Tebliğ tarihinde, er ve erbaş dışındaki asker kişinin emekli olması durumunda tebligat, bu asker kişinin emekli olurken birliğine bildirdiği yeni adresine yapılır.¹¹³ Bu durumda, tebliğ memurunca sivil adresi tebliğ mazbatasını ve teslim belgesine şerh olunarak, ilgili birlik persone-line imzalatılır ve süre uygun ise yeni adresine sevk edilir. Süre uygun değilse, tebligatı çıkaran makama iade olunur.¹¹⁴

VII. SEFER HALİNDEKİ BİRLİKLERDE GÖREVLİ ASKER KİŞİLERE TEBLİGAT

A. Sefer Hali Kavramı

Sefer halinde olan birlik ve müesseseye mensup asker kişilere tebligatın ne şekilde yapılacağı, Tebligat Kanunu'nun 15 ve Tebligat Tüzüğü'nün 21. maddelerinde düzenlenmiştir. Anılan maddelerde bahsi geçen "*sefer hali*" kavramı ise, Tebligat Kanunu'nda tanımlanmamıştır.

Sefer kavramının sözlük anlamı, yolculuk, seyahat ise de¹¹⁵ Tebligat Kanunu'nun 15. maddesinde bahsi geçen "*sefer hali*" kavramını bu şekilde anlamak uygun olmaz. Zira, bu durumda, tatbikat, birlik değişimi gibi nedenlerle bulunduğu yerden her ayrılan birlik veya müessesede görevli asker kişilere yapılacak tebligatlarda bu madde hükmünün uygulanması gerekir. Böylelikle, Tebligat Kanunu'nun 14. maddesinin uygulama alanı daraltılmış olur.

¹¹⁰ Ruhi, s. 142; Aydınalp, s. 36.

¹¹¹ Aydınalp, s. 36.

¹¹² Erbay, s. 68.

¹¹³ Ruhi, s. 142; Aydınalp, s. 36.

¹¹⁴ Erbay, s. 68.

2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu'nun 3. maddesine göre; seferberlik, devletin tüm güç ve kaynaklarının, başta askeri güç olmak üzere, savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin bütün faaliyetlerin uygulandığı, hak ve hürriyetlerin kanunla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı haldir. Seferberlik, ülkenin genelinde olabileceği gibi bir veya birden fazla bölgesinde de uygulanabilir.

Bu konudaki bir başka tanım ise, Askeri Ceza Kanunu'nun 8. maddesinde yapılmıştır. Buna göre, sefer tâbiri, harp halini ihtiva eden seferberliktir. Seferberlik ise, *"ordunun veya bazı kısımlarının seferber olmasını amir olan emirde yazılı ve muayyen tarihten başlayacak ilgasını mübeyyin neşrolunun emirde yazılan tarihte biten haldir."*¹¹⁶ Yine aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre, barışta Türkiye Cumhuriyeti hudut ve kara suları dışında dahi seyir eden her savaş uçağı ve savaş gemisi, üssülharekelerinden (askeri hareketin başlangıcına esas olan yer) birine varıncaya kadar Askeri Ceza Kanunu'nun tatbikatında seferber sayılır.

Tebliğat Kanunu'nun 15. maddesinin gerekçesinde, ¹¹⁷sefer halinde birlik ve müesseselerin ve yerlerinin gizli kalması kaidesinin mevcut olması, hareket halindeki bir birliğe mensup asker kişiye tebligattaki zorluk dikkate alınarak bu maddenin düzenlendiği, seferberlik halinde Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıkları dışındaki tüm birlik ve müesseselerin bu kuvvetlere bağlanacağı belirtilmiştir.

Bu açıklamalar ışığında, Tebligat Kanunu'nun 14. maddesinin gerekçesindeki asker kişi kavramının Askeri Ceza Kanunu'nun 3. maddesinde gösterilen kişileri ifade ettiğine ilişkin düzenleme dikkate alınarak, 15. maddedeki *"sefer hali"* kavramının, Askeri Ceza Kanunu'nun 8. maddesine göre belirlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

B. Tebligat Şekli

Tebliğat Kanunu'nun 15. maddesinde, 14. maddenin aksine sefer halinde, er ve erbaş veya diğer asker kişiler ayrımına gidilmemiş, er ve erbaşlar da dahil tüm asker kişilere tebligat aynı kurallara tâbi kılınmıştır.

¹¹⁵ Ruhi, s. 142.

¹¹⁶ Bkz., Savaş Hali Tüzüğü m. 2/j (RG, 16.07.1990, s. 20-576, s. 1-29).

¹¹⁷ Muşul, s. 31.

Bu hüküm de tebligatın doğrudan doğruya muhatabına yapılacağına dair olan kuralın bir istisnası olup, bu da askeri gereklerin bir sonucudur.¹¹⁸ Uygulanabilmesi için tebligatın, muhatabın ev adresinde bulunamaması veya Tebligat Kanunu'nun 14. maddesinde olduğu gibi birlik veya müessese de yapılamaması gerekir.¹¹⁹

Sefer halinde birlik veya müesseselerde görevli asker kişilere tebligat, bağlı bulundukları Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri komutanlıkları vasıtasıyla yapılır. Tebligatı ise, kıta komutanı veya müessese amiri gibi en yakın üst yapar.¹²⁰

Tebliğatın muhatabı asker kişinin sefer halindeki birlik veya müessesede görevli olduğunun belirlenmesi halinde, tebliğ evrakı muhatabın görev yaptığı kuvvete göre Kara, Deniz veya Hava Kuvvetleri komutanlıklarından birine teslim olunur ve kuvvet komutanlıkları vasıtasıyla muhatabın görevli olduğu birlik veya müesseseye ulaştırılır. En yakın amiri tarafından da muhatap asker kişiye tebliğ olunur.¹²¹ Tebligat yapıldıktan sonra da tebliğ evrakı aynı yollarla ve askeri hiyerarşi içerisinde tebligatı çıkaran makama gönderilir.¹²²

Tebliğ tarihinin, kuvvet komutanlıkları veya birlik ve müessese amirine evrakın geldiği tarih olup olmadığı tartışılabilir ise de; bu tarihin, tebligatın muhatap asker kişiye verildiği tarih olduğunun kabulünde hukuki zorunluluk vardır. Zira, sefer halinin özelliği gereği gerek kuvvet komutanlıkları muhatabın görevli olduğu birlik veya müessese ile gerekse muhatabın birlik komutanı veya müessese amiri muhatap ile temas kurma olanağı bulamayabilirler.¹²³

¹¹⁸ Yılmaz,/Çağlar, s. 544; Erbay, s. 68.

¹¹⁹ Turan,-Tebliğat Hukuku, s. 67.

¹²⁰ Turan,-Tebliğat Hukuku, s. 67; Afşaroğlu, s. 31-32; Ruhi, s. 142; Yılmaz,/Çağlar, s. 544- 545; Muşul, s. 191.

¹²¹ Yılmaz,/Çağlar, s. 545.

¹²² Ruhi, s. 142; Afşaroğlu, s. 32.

¹²³ Yılmaz,/Çağlar, s. 545.

KAYNAKÇA

- Afşaroğlu, Osman, *Tebliğat Hukuku*, Ankara 1980.
- Aydınalp, Sezai, “Asker Kişilere Tebligat Yapılması”, *T.N.B.H.D.*, S. 1994/82.
- Çelen, Orhan, *Açıklamalı, Notlu, İçtihatlı Uzman Jandarma Kanunu*, Ankara 2002.
- Çelen, Orhan, *Açıklamalı, Notlu, İçtihatlı, Uzman Erbaş Kanunu ve Yönetmeliği*, 3. Bası, Ankara 2003.
- Çelen, Orhan, *Askerlik Kanunu, Yedek Subay Kanunu*, Ankara 2001.
- Çelen, Orhan, *TSK İç Hizmet Kanunu ve Yönetmeliği, Askeri Ceza Kanunu, Disiplin Mahkemeleri Kanunu, TSK Personel Kanunu*, Ankara 2000. (TSK)
- Demirağ, Fahrettin, “Ceza Yargısında Tebligat Sorunları”, *Askeri Yargıtay’ın 85. Kuruluş Yıldönümü Sempozyumu Dergisi*, Ankara 1999.
- Erbay, Ayhan, *PTT Genel Müdürlüğü Tebligat İşlemleri Ders Kitabı*, Ankara 2005.
- Erman, Sahir, *Askeri Ceza Hukuku, Umumi Kısım ve Usul*, 7. Bası, İstanbul 1983.
- Kaçak, Nazif, *Tebliğat Kanunu Şerhi*, Ankara 2004.
- Kantar, Baha, *Ceza Muhakemeleri Usulü*, 1. Kitap, Ankara 1957.
- Kuru, Baki, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 6. Bası, C.V, İstanbul 2001.
- Muşul, Timuçin, *Tebliğat Kanunu*, 3. Bası, İstanbul 2005.
- Polatcan, İsmet, *TSK İç Hizmet Kanunu*, Ankara 1987.
- Özbakan, Hulusi, *ZAnkara* 1990.
- Özbakan, Hulusi, *Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanunu*, Ankara 1999.
- Özbakan, Hulusi, *TSK İç Hizmet Kanunu*, Ankara 1987. (İç Hizmet)
- Özekes, Muhammet, *Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı*, Ankara 2003.

Ruhi, Ahmet Cemal, *Tebliğat Hukuku*, 3. Bası, Ankara 2005.

Sunay, Süheyla Şenlen, *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Görev Kriterleri*, İstanbul 1996.

Turan, Ahmet Uğur, *Tebliğat Hukuku, Tebliğat Suçları ve İlgili Mevzuat*, Ankara 1998. (Tebliğat Hukuku)

Turan, Ahmet Uğur , “Tebliğat Yasası ve Tüzüğü Hükümlerinin Uygulanmasında Şekil”, *Noterlik Hukuku İle İlgili Bazı Sorunlar, Türk Hukuk Dili Noterlik ve Tebliğat Hukuku Sempozyumu*, Noterlik Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1999.

Üçok, Zeki, “Askeri İşyerinde Çalışan İşçilerin Hukuki Statüleri”, Eskişehir 1999 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

Yaman, Murat, *Açıklamalı- İctihatlı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu*, Ankara 2006.

Yaman, Derya/Yaman Murat, *Askeri Yargı ve Adli Yargı Arasındaki Görev Sorunları*, Ankara 2001.

Yılmaz, Ejder/Çağlar Tacar, *Tebliğat Hukuku*, 3. Bası, Ankara 1999; 4. Bası, Ankara 2005.